

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ydinenergiain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi eräitä ydinjätehuollon taloudellista varautumista koskevia ydinenergiain säännöksiä. Ehdotuksen mukaan jätehuoltovelvollisen vastuumäärän suuren yllättävän muutoksen vaikutus rahastotavoitteeseen voitaisiin tasoittaa enintään kolmelle vuodelle vaarantamatta järjestelmän turvaavutta. Jätehuoltovelvollisten, valtion ydinjätehuoltorahaston ja valtiovaraston välinen maksuliikenne ehdotetaan keskitettäväksi yhteen päivään vuodes-

sa. Rahaston voitonjakoa koskevaa säännöstä ehdotetaan tarkistettavaksi. Lisäksi ehdotetaan rahaston ja valtiovaraston välisten, valtion talousarvion kautta menevien siirtojen rinnalle valtiolle mahdollisuutta ottaa rahastolta lainaa.

Esitys liittyy valtion vuoden 1997 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1997 alusta.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	8
YLEISPERUSTELUT	3	1. Lakiehdotuksen perustelut	8
1. Nykytila	3	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	8
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3	3. Voimaantulo	8
1.2. Nykytilan arviointi	4	LAKIEHDOTUS	9
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	6	Laki ydinenergiain muuttamisesta	9
3. Esityksen vaikutukset	7	LIITE	11
3.1. Taloudelliset vaikutukset	7	Rinnakkaisteksti	11
3.2. Muut vaikutukset	7	Laki ydinenergiain muuttamisesta	11
4. Asian valmistelu	7		
5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	7		

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Ydinenergialain (990/87) mukaan sen, jonka toiminnan seurauksena syntyy tai on syntynyt ydinjätettä, on huolehdittava kaikista näiden jätteiden ydinjätehuoltoon kuuluvista toimenpiteistä ja niiden asianmukaisesta valmistelusta. Tämän jätehuoltovelvollisen on myös vastattava kaikista valmistelu- ja toteuttamistoimenpiteiden kustannuksista. Jätehuoltoon luetaan kuuluvaksi myös ydinlaitosten purkaminen.

Ydinenergialain 7 luku sisältää säännökset siitä, miten jätehuoltovelvollisen on varauduttava ydinjätteistä tulevaisuudessa aiheutuviin kustannuksiin. Lähtökohtana on, että jos jätehuoltovelvollinen ei jostain syystä kykenisikään enää huolehtimaan jätehuollosta, valtiolla on riittävät takeet siitä, että kustannukset eivät lankea maksettaviksi yhteiskunnan varoista. Takeet valtio saa jätehuoltovelvolliselta toisaalta vuosittaisina ydinjätehuoltomaksuina, jotka maksetaan valtion ydinjätehuoltorahastoon, ja toisaalta vakuuksina.

Rahastoon kunakin vuonna maaliskuun lopussa maksettavan ydinjätehuoltomaksun suuruus määräytyy niin sanotun rahastotavoitteen ja niin sanotun rahasto-osuuden erotuksena. Rahastotavoite määräytyy tietyn

laskukaavan mukaan jätehuoltovelvollisen vastuumäärästä, jolla laissa tarkoitetaan jätehuoltovelvollisen siihen mennessä tuottamien ydinjätteiden huollon vielä jäljellä olevat kustannuksia.

Jotta ydinlaitoksen ydinjätehuollon kiinteät kustannukset, ennen muuta laitoksen käytöstäpoiston kustannukset, heijastuisivat ydinjätehuoltomaksun kautta tasaisesti sähkön hintaan, rahastotavoitteen ja vastuumäärän suhdetta kasvatetaan laitoksen käynnistymisestä alkavan jaksotuskauden aikana vähitellen kohti yhtä. Jaksotuskauden nimellinen pituus on 25 vuotta, mutta Suomen kummankin ydinvoimalaitoksen korkean käytettävyyden ansiosta nykyisten jätehuoltovelvollisten rahastotavoitteet saavuttavat vastuumäärät ennen 25-vuotiskauden päättymistä eli jo lähivuosina. Jätehuoltovelvollisen on vuosittain luovutettava valtiolle vastuumäärän ja rahastotavoitteen erotusta vastaavat turvaavat vakuudet. Jaksotuskauden loputtua rahastotavoite seuraa vastuumäärää. Taulukossa 1 on esitetty Suomen nykyisten jätehuoltovelvollisten yhteenlaskettujen vastuumäärien ja rahastotavoitteiden kehitys vuosina 1989—1996 sekä arvio tulevasta kehityksestä.

Taulukko 1. Vastuumäärien ja rahastotavoitteiden kehitys vuosina 1989—1996 sekä arvio tulevasta kehityksestä (miljardeina markkoina)

Vuosi	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Vastuumäärien summa	4,87	5,06	4,95	4,92	5,49	5,53	6,86	5,84
Rahastotavoitteiden summa	1,88	2,27	2,51	2,73	3,02	3,38	3,82	4,23
Vuosi	2000	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2070
Vastuumäärien summa	6,2	6,4	6,0	3,8	1,9	0,8	0	0
Rahastotavoitteiden summa	5,2	6,4	6,0	3,8	1,9	0,8	0	0

Huom. Kunkin vuoden kohdalle merkitty vastuumäärien summa on edellisen kalenterivuoden viimeiselle päivälle vahvistettujen määrien summa. Nämä vastuumäärät ovat lähtöarvoina rahastotavoitteiden määrittämisessä.

Rahasto-osuus puolestaan on se määrä varoja, joka jätehuoltovelvollisella on tilillään rahastossa. Rahasto-osuutta ovat kunkin vuoden ydinjätehuoltomaksun määrittämiseen mennessä kartuttaneet sekä aikaisemmat

ydinjätehuoltomaksut että rahaston lainaus-toiminnan tuotto. Taulukossa 2 on esimerkkinä esitetty Teollisuuden Voima Oy:n rahasto-osuuden kehitys vuosina 1989—1996.

Taulukko 2. Teollisuuden Voima Oy:n rahasto-osuuden kehitys vuosina 1989—1996 (miljoonina markkoina)

Vuosi	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Rahasto-osuus ennen rahaston tuoton jakoa	1241	1479	1752	1903	2050	2236	2467	2715
Osuus rahaston tuotosta	+62	+143	+184	+197	+225	+193	+176	+191
Ydinjätehuoltomaksu	+176	+130				+38	+72	+9
Palautettu ylijäämä			-33	-50	-39			
Rahastotavoite (= uusi rahasto-osuus)	1479	1752	1903	2050	2236	2467	2715	2914

Jätehuoltovelvolliselle tai vaihtoehtoisesti tämän osakkeenomistajille on ydinenergialaisessa annettu oikeus lainata rahastosta turvaavia vakuuksia vastaan 75 % jätehuoltovelvollisen viimeksi vahvistetusta rahasto-osuudesta. Se määrä rahaston varoista, joita ei tämän perusteella lainata, on valtion käytettävissä ja siirrettävissä valtiovarastoon. Valtiovarastoon siirrettyistä varoista valtio maksaa korvausta, joka määrältään vastaa jätehuoltovelvollisten lainoistaan maksamaa, Suomen Pankin peruskorkoon sidottua korkoa. Varojen siirtämiseksi valtiovaraston ja rahaston välillä on valtion talousarvioon otettu sekä tulo- että menopuolelle momentit kauppa- ja teollisuusministeriön pääloukkaan.

Käytännössä ydinjätehuoltomaksu ja lainojen koron maksu, takaisinlainaus jätehuoltovelvolliselle, valtion korvauksen maksu sekä siirto valtiovarastoon on kaikki hoidettu samana päivänä ja mahdollisuuksien mukaan erinä vastakkain kuittaamalla.

Jätehuoltovelvollinen ei välttämättä joka vuosi joudu suorittamaan ydinjätehuoltomaksua. Rahastotavoite voi jonain vuonna osoittautua pienemmäksi kuin rahasto-osuus. Tällöin syntyy rahastoon jätehuoltovelvollisen tilille ylijäämää. Tällainen tilanne muuttuu ydinjätehuollon edistyessä yhä tavallisemmaksi, koska jäljellä olevien toimenpiteiden määrä ja vastaavasti kustannukset pienenevät. Kun jätehuolto on suoritettu loppuun, ei kyseisen ydinjätehuoltovelvollisen tilille rahastossa enää jää varoja.

Rahastotavoite voi pienentyä myös muista syistä. Esimerkkinä tällaisesta tapauksesta on Imatran Voima Oy:n ja Teollisuuden Voima Oy:n päätyminen ratkaisuun, jossa käytetyn polttoaineen loppusijoitus hoidetaan yhteisesti. Erillisratkaisuun verrattuna tämä tuo merkittäviä säästöjä ja näkyy myös yhtiöiden

vuoden 1996 rahastotavoitteissa.

Ydinenergialain 42 §:n mukaan ylijäämä on "viipymättä" palautettava jätehuoltovelvolliselle. Valtion ydinjätehuoltorahasto on tulkinnut tätä säännöstä siten, että niinä vuosina, joina ylijäämää on syntynyt, se on palautettu niin pian kuin se on ollut teknisesti mahdollista eli käytännössä helmikuun lopussa. Lain 52 §:n nojalla nämä varat on siirretty tässä yhteydessä valtiovarastosta takaisin rahastolle edelleen jätehuoltovelvolliselle palautettavaksi. Myös näitä palautuksia varten on valtion talousarvion menopuolella oma momenttinsa. Valtion ydinjätehuoltorahaston varoista annettavien lainojen yleisistä ehdoista annetun valtioneuvoston päätöksen (166/88) mukaan palautusta voidaan tarvittaessa kuitata niitä saatavia vastaan, joita rahastolla on jätehuoltovelvolliselta, antamalla rahastolle oikeus tässä tarkoituksessa eräännyttää lainapäätöksiä tai niiden korkoja.

Kaikkiaan on ydinenergialain nojalla tähän mennessä siirretty valtion ydinjätehuoltorahastosta valtiovarastoon 1,2 miljardia markkaa ja valtiovarastosta palautettu rahastolle 127 miljoonaa markkaa. Rahaston pääoma on nykyisin 4,23 miljardia markkaa.

1.2. Nykytilan arviointi

Ydinjätehuollon taloudellinen varautumisjärjestely on toiminut siihen ydinenergialain säätämisen yhteydessä kiinnitettyjen odotusten mukaisesti. Joitakin itse järjestelmän turvaavuuden kannalta epäoleellisia mutta järjestelmän käytännön toiminnan kannalta ongelmallisia piirteitä on kuitenkin tullut esiin.

On osoittautunut, että ydinjätehuoltovelvollisen vastuumäärä saattaa eri syistä osoittautua merkittävästikin suuremmaksi kuin se

summa, joka lain mukaan on vuotta aikaisemmin arvioitu vakuuksien luovuttamisvelvollisuuden perustaksi. Jos perusteet, joiden mukaan vastuumäärä on arvioitu, keskellä vuotta muuttuvat olennaisesti, vakuuksia voidaan vaatia luovutettavaksi lisää. Vastava rahastotavoitteen nousu tapahtuu tällöin vasta seuraavan vuoden alussa. Jaksotuskauden päätyttyä vastuumäärän muutokset siirtyvät niiden muutoksen suuruudesta riippumatta kokonaisuudessaan seuraavan vuoden rahastotavoitteeseen. Tätä kautta vastuumäärän suuret muutokset heijastuvat välittömästi yhden vuoden aikana sähkön hintaan. Laki tuntee mahdollisuuden, että valtioneuvos-

to erityisestä syystä sallii rahastotavoitteen määräämisen vastuumäärää pienemmäksi kerrallaan enintään viiden vuoden aikana. Sen sijaan laki ei tunne mahdollisuutta jakaa yllättävää nousua hallinnollisesti kevyemmällä menettelyllä muutamalle seuraavalle vuodelle.

Vastaavasti vastuumäärä voi yllättävästi myös pienentyä niin merkittävästi, että tästä aiheutuvan ylijäämän palauttamiseen tarvittavien varojen siirtäminen valtiolta ydinjätehuoltorahastoon saattaa aiheuttaa ongelmia valtion varainhoidossa. Taulukossa 3 on esitetty tähän asti vahvistettujen vuoden lopun vastuumäärien poikkeaminen vuotta aikaisemmin ennakoituista arvoista.

Taulukko 3. Voimayhtiöille lopullisesti vahvistettujen vastuumäärien poikkeaminen vuotta aikaisemmin arvioituista luvuista (miljoonina markkoina)

Vuosi	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Imatran Voima Oy	+52	+77	+58	+588	+61	+1319	-426
Teollisuuden Voima Oy	+215	-207	-33	+16	+27	+112	-511

(+) = arvioitua suurempi

(-) = arvioitua pienempi

Imatran Voima Oy:n kohdalla poikkeamat liittyvät käytetyn polttoaineen palautuksen kustannusten muuttumiseen ja sitten palautusten loppumiseen. Näissä tapauksissa valtioneuvosto on ydinenergialain 46 §:n nojalla tehnyt päätöksen nousujen vaikutuksen tasoittamisesta usealle vuodelle. Teollisuuden Voima Oy:n kohdalla merkittävimmät poikkeamat liittyvät arvioiden pohjana käytettyjen jätehuoltoratkaisujen muutoksiin ja matala- ja keskiaktiivisten jätteiden loppusijoitustilan valmistumiseen. Vuoden 1995 poikkeaman kohdalla yhtiö suostui siihen, että rahastotavoitetta ei vähennetty vastuumäärän muuttumista vastaavasti. Nykyisin laki antaa tällaiseen mahdollisuuden kuitenkin vain jaksotuskauden kuluessa.

Hyvitettäessä ydinjätehuoltorahaston vuotuisella tuotolla jätehuoltovelvollisten rahasto-osuuksia, lain sanamuoto edellyttää, että rahastolla jätehuoltovelvolliselta oleva korkosaatava otetaan huomioon ikään kuin se olisi jo maksettu. Nämä saatavat ovat kuitenkin käytettävissä rahaston tuloa tuottavaan lainaus- ja sijoitustoimintaan vasta kun ne on maksettu rahastolle. Epäkohta ei tähän mennessä ole aiheuttanut merkittäviä poikke-

amia ydinjätehuoltomaksujen määriin, mutta voi periaatteessa johtaa jätehuoltovelvollisten hyvinkin epätasapuoliseen kohteluun.

Ylijäämän palauttaminen kuukautta aikaisemmin kuin jätehuoltovelvollisten ja rahaston välinen muu maksuliikenne tapahtuu, tuo taloudelliseen varautumisjärjestelmään sekä valtion että jätehuoltovelvollisen näkökulmasta tarpeetonta varojen siirtämistä edestakaisin. Jätehuoltovelvollisen näkökulmasta myös valtiovarastossa olevat varat tuottavat sille korkoa, jonka se saa edukseen ydinjätehuoltomaksun pienemisenä.

Käytännössä siirrot valtiovarastoon ovat valtion ottamia lainoja. Siirron seurauksena valtiolle syntyy ydinenergialain nojalla vastuu palauttaa saman suuruinen summa joskus tulevaisuudessa valtion ydinjätehuoltorahastoon. Lisäksi valtio maksaa rahastolle vuosittain korkoa vastaavan korvauksen, jonka suuruus on kytketty peruskorkoon.

Siirrettävien varojen kierrättäminen brutto-periaatteella talousarvion kautta aiheuttaa kuitenkin seurauksia, jotka haittaavat erityisesti eri vuosien talousarvioiden vertailua. Palautusten yleistyessä odotetaan rahastosiirojen näkyvän talousarviossa me-

nopuolella aikaisempaa merkittävästikin suurempina ja samalla myös suurempina kuin tulopuolella. Tämä näkyy tarpeena kasvattaa talousarvion tulopuolta esimerkiksi uudella lainanotolla, vaikka käytännössä kyseessä on vain lainanantajan vaihtuminen.

Kunkin jätehuoltovelvollisen rahastotavoite, ydinjätehuutomaksut ja ylijäämät vahvistetaan vasta talousarviovuoden tammi- ja helmikuussa. Niiden suuruuden lopulliseen

määräytymiseen vaikuttavat monet tekijät, joiden tarkka arviointi valtion talousarvioesityksen laatimisvaiheessa on vaikeata ja osittain mahdotontakin. Vastaavasti rahastosiirotiin liittyville momenteille tarvittavien määrärahojen ennakoiminen on vaikeata. Ydinenergialain voimassaolon aikana valtion talousarvioesitykseen sisältyneet määrärahat sekä toteutuneet siirrot valtiovaraston ja rahaston välillä on esitetty taulukossa 4.

Taulukko 4. Määrärahat hallituksen talousarvioesityksissä sekä toteutuneet siirrot valtiovaraston ja rahaston välillä (miljoonina markkoina)

Momentti 32.01.60 (Siirto valtion ydinjätehuoltorahastoon)								
Vuosi	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Esitys			0,00	0,80	1,20	1,20	0,77	23,00
Toteutunut			33,10	50,90	41,10	0,46	0,77	0,79
Ylitys			33,10	50,10	39,90	-0,74	0,00	-22,81
Momentti 12.32.80 (Siirto valtion ydinjätehuoltorahastosta)								
Vuosi	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Esitys	513,0	65,0	55,0	92,0	103,0	102,8	96,8	95,0
Toteutunut	513,1	118,7	40,0	108,4	113,6	90,8	111,9	103,2
Ylitys	0,1	53,7	-15,0	16,4	10,6	-12,0	15,1	8,2

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksellä pyritään poistamaan eräitä sellaisia ydinjätehuollon taloudellisen varautumisjärjestelmän käytännön toimintaa jo rasittavia tai tulevaisuudessa todennäköisesti rasittavia jäykkyyksiä, joita ydinenergialakia säädettäessä ei osattu ennakoita. Järjestelmän turvaavuuden kannalta esitetyillä muutoksilla ei ole merkitystä.

Lain 40 §:ään ehdotetaan lisättäväksi säännös, joka mahdollistaisi, että vastuumäärän suuren yllättävän muutoksen vaikutus rahastotavoitteeseen voidaan tasoittaa enintään kolmelle kalenterivuodelle. Menettely olisi käytettävissä sekä vastuumäärän kasvaessa että pienentyessä. Kuten muissakin vastaavissa tapauksissa, tässäkin valtioneuvosto antaisi menettelystä lakia tarkentavat yleiset määräykset. Säännöksellä ei puututtaisi 44 §:n 1 momentissa säädettyyn velvollisuuteen luovuttaa vastuumäärän ja rahastotavoitteen erotuksen kattavat turvaavat vakuudet. Valtioneuvostolle jäisi edelleen 46 §:n mukainen mahdollisuus tasoittaa yksittäistapauksis-

sa erityisistä syistä rahastotavoitteen nousu viidelle vuodelle.

Jätehuoltovelvollisten, rahaston ja valtiovaraston välinen maksuliikenne pyritään keskittämään yhteen päivään vuodessa. Tässä tarkoituksessa ehdotetaan ydinenergialain 42 §:ää muutettavaksi siten, että ylijäämän palauttamista rahastosta jätehuoltovelvolliselle voidaan siirtää vuosittain huhtikuun alkuun, jotta palauttaminen voitaisiin ajoittaa samaan hetkeen kuin muukin jätehuoltovelvollisten, rahaston ja valtiovaraston välinen maksuliikenne.

Edelleen tavoitteena on poistaa lain nykyisen sanamuodon mahdollistama rahaston voitonjakoon liittyvä tilanne, jossa joku jätehuoltovelvollisista voisi saada koron maksamatta jättämisellä ansiotonta hyötyä maksunsa ajallaan suorittavien kustannuksella. Tähän päästään muuttamalla lain 51 §:ää siten, että siinä huomioidaan rahaston korkosaatava jätehuoltovelvolliselta.

Rahaston ja valtiovaraston välisiä varojen siirtoja koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että ne voisivat tapahtua myös valtion lainanottoa koskevien talousarvion moment-

tien puitteissa. Tähän pääsemiseksi ehdotetaan lain 52 §:ää muutettavaksi siten, että valtion mahdollisuus siirtää varoja rahastosta valtiovarastoon saa rinnalleen mahdollisuuden ottaa rahastolta lainaa samoilla korko- ja muilla ehdoilla kuin jätahuoltovelvolliset. Valtioneuvostolle jäisi valta valita, kumpaa menettelyä se käyttäisi. Tarkoituksena on, että jatkossa käytettäisiin yksinomaan lainausmenettelyä.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Rahastotavoitteen muutoksen tasoittamisella ei ole mitään välittömiä taloudellisia vaikutuksia, koska menettelyn käyttämisen yleisyys jää riippumaan valtioneuvoston päätösvallasta ja koska valtioneuvostolla on jo nykyisinkin mahdollisuus käyttää vastaavaa menettelyä erityisistä syistä. Tarkoituksena on käyttää uutta menettelyä noin 100—200 miljoonan markan yllättävien nousujen ja laskujen tasoittamiseen. Ydinlaitosten sähkön tuotantokustannuksissa tämä näkyisi vastaavasti kWh:n kustannusten yhteen vuoteen kohdistuvan yhden tai kahden pennin nousun tai laskun jakautumisena kolmelle vuodelle. Menettelyn käytön valtiontaloudelliset vaikutukset näkyvät lähinnä valtion ja rahaston välisten rahavirtojen tasoittumisena. Nykytilaan verrattuna muutos joko väliaikaisesti vähentää tai lisää valtion mahdollisuutta lainata varoja rahastosta. Tämän muutoksen rahallinen merkitys taas jää riippumaan peruskoron ja markkinakoron välisestä erotta. Nykyisin valtion viiden vuoden obligaatoiden korko on alempi kuin rahastolle maksettava korko. Silloin kun markkinakoron ja rahastolle maksettavan koron ero olisi yksi prosenttiyksikkö, tasoituksen merkitys suurimmillaan olisi 300 000 markkaa joko valtion tai jätahuoltovelvollisen eduksi.

Ylijäämän palautuksen siirtäminen silloin, kun ylijäämää on palautettava, vähentää periaatteessa jätahuoltovelvollisen mahdollisuuksia käyttää palautettavaa summaa kuukauden aikana sijoitustoimintaan ja vastaavasti vähentää valtion tarvetta kattaa palautus saman yhden kuukauden aikana jostain muualta otettavalla lainalla. Tässäkin tapauksessa jätahuoltovelvollisen kärsimän menetyksen ja valtion saaman hyödyn suuruus on korkokannoista riippuva.

Rahaston ja valtiovaraston välisten siirtojen muuttamisella lainoiksi ei olisi taloudellisia vaikutuksia, koska tähänkin asti siirrot ovat tosiasiallisesti olleet lainoja. Valtion talousarviossa siirrot muuttuisivat kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokan tuloista velkapääluokkaan sisältyvän lainanottovaltuuden perusteella otetuiksi lainoiksi. Päinvastaiset siirrot ja korvauksen maksaminen muuttuisivat lainan takaisinmaksuiksi ja konrommaksuiksi.

Valtion lainanotolla sinänsä on vaikutusta niin sanottuun EMU-kelpoisuuteen. Tässä yhteydessä kyseeseen tuleva summa, suurimmillaan arviolta 400 miljoonaa markkaa, ei siihen kuitenkaan oleellisesti vaikuta.

3.2. Muut vaikutukset

Esityksellä ei ole organisaatio- tai henkilöstövaikutuksia. Sillä ei myöskään ole ympäristövaikutuksia tai vaikutuksia eri kansalaisryhmien asemaan.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä kauppa- ja teollisuusministeriössä. Siitä on saatu lausunnot valtiovarainministeriöltä, ympäristöministeriöltä ja valtion ydinjätahuolto-rahastolta sekä nykyisin taloudellisen varautumisjärjestelmän piirissä olevilta ydinjätahuoltovelvollisilta eli Imatran Voima Oy:ltä, Teollisuuden Voima Oy:ltä ja Valtion teknilliseltä tutkimuskeskukselta. Kaikki ovat suhtautuneet ehdotukseen myönteisesti. Menettely, jolla valtiovarastoon siirtojen sijasta voidaan siirtyä valtion lainanottoon, perustuu valtiovarainministeriön lausuntoon ja poikkeaa lausunnolla olleesta luonnoksessa esitetystä. Voimayhtiöiden lausuntojen perusteella esitykseen on tehty eräitä sanonnallisia täsmennyksiä.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esitys liittyy ydinenergialain 42 ja 52 §:n muutoksen osalta valtion vuoden 1997 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Talousarvioesitykseen ei enää ole otettu rahaston ja valtiovaraston välisiin pääomasiirtoihin liittyviä momenteja.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

40 §. Ehdotetun uuden 3 momentin mukaan rahastotavoite ei välttämättä olisi jakso-
tuskauten päätyttyä kaikissa tilanteissa vastu-
määrän muutoksen suuruinen. Myöskin
jakso-
tuskautena voitaisiin poiketa 2 momen-
tin mukaan määräytyvästä rahastotavoitteesta.
Jos vuoden lopun vastuumäärä olisi merkittävästi vuotta aiemmin tehtyä ennakoar-
viota suurempi tai pienempi, osa muutokses-
ta voitaisiin rahastotavoitetta vahvistettaessa
siirtää lisättäväksi rahastotavoitteeseen tai
siitä vähennettäväksi kahtena seuraavana
vuonna. Viimeistään kolmantena vuonna
vastuumäärä ja rahastotavoite olisivat yhtä
suuria. Pykälän 1 momenttiin lisätään viit-
taus uuteen 3 momenttiin.

42 §. Säännöksen 2 momentin mukaan ra-
hasto voisi lykätä ylijäämän palauttamista
huhtikuun ensimmäiseen arkipäivään asti eli
samaan päivään, jona lain 42 §:n mukaan jä-
tehuoltovelvollisten on viimeistään maksetta-
va ydinjätehuoltomaksut niinä vuosina, jol-
loin maaliskuun viimeinen päivä on lauantai
tai sunnuntai. Pykälään ehdotetaan lisättä-
väksi myös säännös, jonka nojalla rahastolla
on kiistaton oikeus kuittausmenettelyyn.

43 §. Valtioneuvosto antaisi myös uuden
40 §:n 3 momentin soveltamisesta yleiset
määräykset.

51 §. Rahaston voitonjaon perusteena ei
enää käytettäisi kulloisiakin rahasto-osuuksia
tai kateosuuksia sellaisinaan, koska niihin
sisältyvät 51 §:n nojalla myös tilivuotta
edeltävältä kalenterivuodelta kertyneet korot
riippumatta siitä, onko ne jo maksettu vai ei.
Sen sijaan otettaisiin tilivuoden kunkin ajan-
hetken rahasto-osuuksia käytettäessä vähentä-
vänä tekijänä huomioon ne korot, jotka ky-
seinen jätehuoltovelvollisen lainoista samana
ajanhetkenä ovat vielä maksamatta. Nämä
varathan eivät ole olleet käytettävissä rahan-
ton lainaustoimintaan. Vähennys suoritetta-
isiin myös siltä ajalta, jona korot eivät vielä
ole erääntyneet maksettaviksi.

52 §. Nykyisin 2 ja 3 momentin väliin li-
sättävällä säännöksellä valtiolle annettaisiin
oikeus lainata se osa rahaston varoista, jota
jätehuoltovelvolliset tai näiden sijasta niiden
osakkeenomistajat eivät lainaa tai jota ei ole
2 momentin mukaisesti siirretty valtiovaras-
toon. Lainat valtiolle annettaisiin toistaiseksi

tai määräaikaisina. Tässäkin tapauksessa
säilytettäisiin valtiolla velvollisuus palauttaa
laina-ajasta riippumatta varoja rahastolle, jos
tämä tarvitsee niitä ylijäämän palauttami-
seen. Rahaston tulee ilmoittaa palautustar-
peestaan vähintään kuukautta aikaisemmin.

Nykyiseen 3 ja 5 momenttiin tehtävillä
muutoksilla sidotaan valtion lainojen korko
samansuuruiseksi kuin 2 momentin mukai-
nen korvaus ja varmistetaan, että valtion
lainojen yleiset ehdot ovat samat kuin jäte-
huoltovelvollisillekin myönnettävien lainojen
yleiset ehdot.

Uuden 3 momentin vuoksi on viittauksia
toisiin momentteihin muutettava nykyisessä
2—5 momentissa.

53 §. Ehdotetun 42 §:n muutoksen jälkeen
pykälän 2 momentti käy tarpeettomaksi.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ydinenergia-asetuksen (161/88) 102 §:ssä
oleva viittaus siirtoihin valtiovarastoon on
muutettava vastaamaan lakiin tehtyä muu-
tosta.

Uuden 40 §:n 3 momentin soveltamisesta
on tarkoitus lisätä 43 §:n 1 momentin nojal-
la määräykset valtioneuvoston päätökseen
varautumisesta ydinjätehuollon kustannuk-
siin (165/88). Valtioneuvosto päättäisi, kuin-
ka suuren muutoksen tulisi olla, ennen kuin
säännöstä sovellettaisiin, ja kuinka suuri osa
muutoksesta enintään voidaan jättää huo-
miotta.

Muutetun 42 §:n 2 momentin soveltami-
seksi kauppa- ja teollisuusministeriö antaisi
valtion ydinjätehuoltorahastolle määräyksen
ylijäämän palautuksen ajoittamisesta tapahtu-
maan samanaikaisesti kuin jätehuoltovelvol-
linen maksaa rahastolta ottamansa lainan
erääntyneen koron ja maksaa lainansa takai-
sin.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päi-
vänä tammikuuta 1997.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Edus-
kunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

ydinenergialain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 11 päivänä joulukuuta 1987 annetun ydinenergialain (990/87) 53 §:n 2 momentti,
muutetaan 40 §:n 1 momentti, 42 §:n 2 momentti, 43 §:n 1 momentti, 51 § ja 52 §:n 2–5 momentti; sekä
lisätään 40 §:ään uusi 3 momentti sekä 52 §:ään uusi 3 momentti, jolloin muutettu 3–5 momentti siirtyvät 4–6 momentiksi, seuraavasti:

40 §

Rahastotavoitteen määrä

Kunkin kalenterivuoden rahastotavoite on yhtä suuri kuin edellisen kalenterivuoden lopun vastuumäärä. Ydinjätehuollon kustannusvaikutusten tasoittamiseksi usealle ydinlaitoksen toimintavuodelle on rahastotavoite kuitenkin 2 tai 3 momentissa säädettyjen edellytysten täytyessä vastuumäärää pienempi.

 Jos jonkin kalenterivuoden lopun vastuumäärä poikkeaa merkittävästi 44 §:n 1 momentin mukaisesti vahvistetusta saman kalenterivuoden lopun vastuumäärän arviosta, osa tästä vastuumäärän muutoksesta voidaan jättää huomioon ottamatta vahvistettaessa rahastotavoitetta kyseistä kalenterivuotta seuraaville kahdelle vuodelle.

42 §

Ydinjätehuoltomaksut ja ylijäämä

 Jos kalenterivuoden rahastotavoite on pienempi kuin edellisen vuoden joulukuun viimeisen päivän rahasto-osuus, on tämä ylijäämä palautettava jätehuoltovelvolliselle viimeistään saman kalenterivuoden huhtikuun ensimmäisenä arkipäivänä. Rahastolla jätehuoltovelvolliselta olevaa saatavaa saadaan käyttää samalle jätehuoltovelvolliselle palautettavan ylijäämän kuittaamiseen makse-

tuksi jätehuoltovelvolliselle annetun lainan ehtojen mukaisesti.

43 §

Vastuumäärän ja rahastotavoitteen vahvistaminen

Valtioneuvosto antaa yleiset määräykset siitä, miten 35 §:ssä tarkoitetut kustannukset on otettava huomioon vastuumäärää arvioitaessa, samoin kuin siitä menettelystä, jota noudattaen rahastotavoite lasketaan 40 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, sekä muista varautumisen perusteista.

51 §

Valtion ydinjätehuoltorahaston voitto ja tappio

Valtion ydinjätehuoltorahaston kalenterivuoden voitolla hyvitetään tai tappiolla veloitetaan kalenterivuoden joulukuun viimeisen päivän rahasto-osuuksia ja kateosuuksia siinä suhteessa kuin vastaavat rahasto-osuudet ja kateosuudet ovat kalenterivuoden aikana olleet rahaston varoina. Suhdelukuja laskettaessa vähennetään kunkin ajanhetken rahasto-osuudesta tai kateosuudesta kyseisen jätehuoltovelvollisen rahastolta saamista lainoista edellisiltä vuosilta kertynyt mutta tuona ajanhetkenä vielä maksamatta oleva korko.

52 §

Valtion ydinjätehuoltorahaston varat

Se määrä rahaston varoista, jota ei ole lainattu 1 momentin tai 48 §:n 2 momentin nojalla, on valtion käytettävissä ja voidaan valtion talousarviossa siirtää rahastosta määräjäksi valtiovarastoon. Jos varoja on siirretty valtiovarastoon, on talousarvioon vuosittain otettava määräraha rahastolle sinä vuonna takaisin siirrettävien varojen palauttamiseen ja 4 momentissa säädettyä korkoa määrältään vastaavan korvauksen maksamiseen rahastolle siltä ajalta, jona rahaston varoja on ollut siirretty valtiovarastoon.

Valtiolla on oikeus määräjäksi lainata se määrä rahaston varoista, jota ei ole lainattu 1 momentin tai 48 §:n 2 momentin nojalla tai jota ei ole siirretty valtiovarastoon 2 momentin nojalla. Valtion on lyhennettävä lainaansa pyyntöä seuraavan kalenterikuukauden loppuun mennessä aina, kun rahasto sitä

pyytää vahvistetun ylijäämän palauttamiseksi jätehuoltovelvolliselle.

Rahastosta 1 tai 3 momentin nojalla annetuista lainoista perittävä korko on vähintään Suomen Pankin peruskorko lisättyinä kahdella prosenttiyksiköllä. Jos kuluttajahintojen nousu joulukuusta joulukuuhun laskettuna ylittää Suomen Pankin peruskoron saman kalenterivuoden keskimääräisen tason, korotetaan perittävää korkoa ylityksen määrällä, pyöristettynä ylöspäin lähimpään täyteen neljäsosaprosenttiin.

Jos rahaston varoja jää käyttämättä tavalla, josta 1–3 momentissa säädetään, on rahaston sijoitettava siten käyttämättä jääneet varat turvaavia vakuuksia vastaan muulla parhaan mahdollisen tuoton antavalla tavalla.

Jätehuoltovelvolliselle annettavien lainojen yleisistä ehdoista päättää asianomaisen ministeriön esityksestä valtioneuvosto. Samat ehdot koskevat soveltuvin osin myös 3 momentin nojalla annettuja lainoja.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1997.

Helsingissä 13 päivänä syyskuuta 1996

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Kauppa- ja teollisuusministeri *Antti Kalliomäki*

Laki

ydinenergiain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 11 päivänä joulukuuta 1987 annetun ydinenergiain (990/87) 53 §:n 2 momentti,
muutetaan 40 §:n 1 momentti, 42 §:n 2 momentti, 43 §:n 1 momentti, 51 § ja 52 §:n 2–5 momentti sekä
lisätään 40 §:ään uusi 3 momentti sekä 52 §:ään uusi 3 momentti, jolloin muutettu 3–5 momentti siirtyvät 4–6 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

40 §

Rahastotavoitteen määrä

Kunkin kalenterivuoden rahastotavoite on yhtä suuri kuin edellisen kalenterivuoden lopun vastuumäärä. Ydinjätehuollon kustannusvaikutusten tasoittamiseksi usealle ydinlaitoksen toimintavuodelle on rahastotavoite kuitenkin 2 momentissa säädettyjen edellytysten täytyessä vastuumäärää pienempi.

Ehdotus

40 §

Rahastotavoitteen määrä

Kunkin kalenterivuoden rahastotavoite on yhtä suuri kuin edellisen kalenterivuoden lopun vastuumäärä. Ydinjätehuollon kustannusvaikutusten tasoittamiseksi usealle ydinlaitoksen toimintavuodelle on rahastotavoite kuitenkin 2 tai 3 momentissa säädettyjen edellytysten täytyessä vastuumäärää pienempi.

Milloin jonkin kalenterivuoden lopun vastuumäärä poikkeaa merkittävästi 44 §:n 1 momentin mukaisesti vahvistetusta saman kalenterivuoden lopun vastuumäärän arviosta, osa tästä vastuumäärän muutoksesta voidaan jättää huomioon ottamatta vahvistetussa rahastotavoitetta kyseistä kalenterivuotta seuraaville kahdelle vuodelle.

42 §

Ydinjätehuoltomaksut ja ylijäämä

Jos kalenterivuoden rahastotavoite on pienempi kuin edellisen vuoden joulukuun viimeisen päivän rahasto-osuus, on tämä ylijää-

Jos kalenterivuoden rahastotavoite on pienempi kuin edellisen vuoden joulukuun viimeisen päivän rahasto-osuus, on tämä ylijää-

Voimassa oleva laki

mä jätehuoltovelvolliselle viipymättä palautettava.

43 §

Vastuumäärän ja rahastotavoitteen vahvistaminen

Valtioneuvosto antaa yleiset määräykset siitä, miten 35 §:ssä tarkoitetut kustannukset on otettava huomioon vastuumäärää arvioitaessa, samoin kuin siitä menettelystä, jota noudattaen rahastotavoite lasketaan 40 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, sekä muista varautumisen perusteista.

51 §

Valtion ydinjätehuoltorahaston voitto ja tappio

Valtion ydinjätehuoltorahaston kalenterivuoden voitolla hyvitetään tai tappiolla veloitetaan kalenterivuoden joulukuun viimeisen päivän rahasto-osuuksia ja kateosuuksia siinä suhteessa kuin vastaavat rahasto-osuudet ja kateosuudet ovat kalenterivuoden aikana olleet rahaston varoina.

Ehdotus

mä palautettava jätehuoltovelvolliselle viimeistään saman kalenterivuoden huhtikuun ensimmäisenä arkipäivänä. Rahastolla jätehuoltovelvolliselta olevaa saatavaa saadaan käyttää samalle jätehuoltovelvolliselle palautettavan ylijäämän kuittaamiseen maksetuksi jätehuoltovelvolliselle annetun lainan ehtojen mukaisesti.

43 §

Vastuumäärän ja rahastotavoitteen vahvistaminen

Valtioneuvosto antaa yleiset määräykset siitä, miten 35 §:ssä tarkoitetut kustannukset on otettava huomioon vastuumäärää arvioitaessa, samoin kuin siitä menettelystä, jota noudattaen rahastotavoite lasketaan 40 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, sekä muista varautumisen perusteista.

51 §

Valtion ydinjätehuoltorahaston voitto ja tappio

Valtion ydinjätehuoltorahaston kalenterivuoden voitolla hyvitetään tai tappiolla veloitetaan kalenterivuoden joulukuun viimeisen päivän rahasto-osuuksia ja kateosuuksia siinä suhteessa kuin vastaavat rahasto-osuudet ja kateosuudet ovat kalenterivuoden aikana olleet rahaston varoina. *Suhdelukuja laskettaessa vähennetään kunkin ajanhetken rahasto-osuudesta tai kateosuudesta kyseisen jätehuoltovelvollisen rahastolta saamista lainoista edellisiltä vuosilta kertynyt mutta tuona ajanhetkenä vielä maksamatta oleva korko.*

52 §

Valtion ydinjätehuoltorahaston varat

Se määrä rahaston varoista, jota ei ole lainattu 1 momentin tai 48 §:n 2 momentin nojalla, on valtion käytettävissä ja voidaan tulo- ja menoarviossa siirtää rahastosta määräjäksi valtiovarastoon. Jos varoja on siirretty valtiovarastoon, on *valtion* tulo- ja menoar-

Se määrä rahaston varoista, jota ei ole lainattu 1 momentin tai 48 §:n 2 momentin nojalla, on valtion käytettävissä ja voidaan *valtion talousarviossa* siirtää rahastosta määräjäksi valtiovarastoon. Jos varoja on siirretty valtiovarastoon, on *talousarvioon* vuo-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

vioon vuosittain otettava määräraha rahastolle sinä vuonna takaisin siirrettävien varojen palauttamiseen ja 3 momentissa säädettyä korkoa määrältään vastaavan korvauksen maksamiseen rahastolle siltä ajalta, jona rahaston varoja on ollut siirrettynä valtiovarastoon.

Rahastosta 1 momentin nojalla annetuista lainoista perittävä korko on vähintään Suomen Pankin peruskorko lisättyinä kahdella prosenttiyksiköllä. Mikäli kuluttajahintojen nousu joulukuusta joulukuuhun laskettuna ylittää Suomen Pankin peruskoron saman kalenterivuoden keskimääräisen tason, korotetaan perittävää korkoa ylityksen määrällä, pyörästettynä ylöspäin lähimpään täyteen neljäsosaprosenttiin.

Jos rahaston varoja jää käyttämättä tavalla, josta 1 ja 2 momentissa on säädetty, on rahaston sijoitettava siten käyttämättä jääneet varat turvaavia vakuuksia vastaan muulla parhaan mahdollisen tuoton antavalla tavalla.

Lainojen yleisistä ehdoista päättää kauppa- ja teollisuusministeriön esityksestä valtioneuvosto.

sittain otettava määräraha rahastolle sinä vuonna takaisin siirrettävien varojen palauttamiseen ja 4 momentissa säädettyä korkoa määrältään vastaavan korvauksen maksamiseen rahastolle siltä ajalta, jona rahaston varoja on ollut siirrettynä valtiovarastoon.

Valtiolla on oikeus määräajaksi lainata se määrä rahaston varoista, jota ei ole lainattu 1 momentin tai 48 §:n 2 momentin nojalla tai jota ei ole siirretty valtiovarastoon 2 momentin nojalla. Valtion on lyhennettävä lainaansa pyyntöä seuraavan kalenterikuukauden loppuun mennessä aina, kun rahasto sitä pyytää vahvistetun ylijäämän palauttamiseksi jätehuoltovelvolliselle.

Rahastosta 1 tai 3 momentin nojalla annetuista lainoista perittävä korko on vähintään Suomen Pankin peruskorko lisättyinä kahdella prosenttiyksiköllä. Jos kuluttajahintojen nousu joulukuusta joulukuuhun laskettuna ylittää Suomen Pankin peruskoron saman kalenterivuoden keskimääräisen tason, korotetaan perittävää korkoa ylityksen määrällä, pyörästettynä ylöspäin lähimpään täyteen neljäsosaprosenttiin.

Jos rahaston varoja jää käyttämättä tavalla, josta 1–3 momentissa säädetään, on rahaston sijoitettava siten käyttämättä jääneet varat turvaavia vakuuksia vastaan muulla parhaan mahdollisen tuoton antavalla tavalla.

Jätehuoltovelvolliselle annettavien lainojen yleisistä ehdoista päättää asianomaisen ministeriön esityksestä valtioneuvosto. Samat ehdot koskevat soveltuvin osin myös 3 momentin nojalla annettuja lainoja.

53 §

Rajoitukset vakuuksien ja ylijäämän palauttamisessa

Jätehuoltovelvolliselle palautettavaksi vahvistettua ylijäämää ei saa maksaa ennen kuin jätehuoltovelvollinen on täyttänyt vakuuksien luovuttamista koskevat velvollisuutensa.

(2 mom. kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1997.

